מפניני הפרשה - מאמר

כיצד נקרב את הגאולה?

ידועים דברי הספורנו בפירושו לויקרא פרק יג' - מז': "...**וכאשר בחר באומה הישראלית כאומרו כך בחר ה' אלוקיך להיות לו לעם סגלה (דברים ז', ו') וזה מפני שתקוות המכוון מאתו יתברך היא יותר ראויה ומצויה...כתב להורותם התורה...והזהיר שבנטותם מזה יעיר אוזנם ביסורים...**"

מדבריו עולה שהנגעים לא באו אלא דרך נס ופלא, ועל כן אין הגויים מטמאים בנגעים. וכאשר עם ישראל ירד ממדרגתו, פסקו הנגעים גם ממנו, ואין זו מצד המעלה, אלא מחיסרון. משל למה הדבר דומה, לאדם שדמו מורעל - כשההרעלה מתנקזת לפצע מוגלתי, מכוער ומייסר, מצוי הוא כבר בתהליך של החלמה, המוגלה (מורסה) תטופל והוא ישוב לאיתנו.

אבל כשמחלה נסתרת ומקננת בגוף, היא הרבה יותר מסוכנת. כך הם חטאי הלשון, שבגינם באה הצרעת על האדם. כשכבר מבצבצת הצרעת החוצה, והביאה אותו לערוך חשבון נפש ותשובה, לתהליך החלמה רוחני וגשמי, הרי זה נפלא. אבל כמה נורא מצבו כשהמחלה מקננת בו בסתר, רוח טומאה שרויה על האדם ומקננת בנפשו, כמה אומלל הוא ומה נורא מצבו!

בעבר, כשביקש היצר הרע להחטיא את האדם בלשון הרע, הזהירו ואמרו: לשון הרע הורגת שלושה, את המספר והשומע, ומי שדיברו אודותיו. שלושה בלבד. אבל כיום, בעידן התקשורת הכתובה והאלקטרונית, הורגים בהבל פה, משמיצים ומכפישים באוזני אלפים ורבבות. כמה חטאים וכמה קטרוגים נוספים! עומדים אנו ותוהים: "**מדוע לא בא בן ישי**" - מדוע מתמהמהת הגאולה? אבל יש למדרש בשמות רבה תשובה

על כך: "**היה משה מהרהר בלבו ואומר, מה חטאו ישראל שנשתעבדו מכל האומות. כיון ששמע את האיש העברי אומר: הלהורגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי, אמר משה: לשון הרע יש ביניהם - היאך יהיו ראויים לגאולה?! לכן אמר: אכן נודע הדבר, עתה ידעתי באיזה דבר הם משתעבדים!**" - עומדים אנו תמהים: הרי תורה מגינה ומצילה: "**עומדות היו רגלינו במלחמה בזכות שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה**". וכל כך הרבה תורה יש בדור, היכלי הישיבות מלאים מפה לפה, בתי המדרש מלאים בלומדי תורה ושיעורי תורה רבים נמסרים גם ל 'בעלי בתים'.

ואיך הדרדר כך המצב, איך אפס הביטחון ופשתה התבוסתנות! גם על כך יש למדרש בויקרא רבה תשובה: מצאנו תינוקות (נערים) בימי דוד, שעד שלא טעמו טעם חטא היו יודעים לדרוש את התורה מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור. ובכל זאת אחרי כל השבח הזה, היו יוצאים למלחמה ונופלים?

אלא על ידי שהיו בהם הולכי רכיל שהיו להוטים אחר לשון הרע, היו נופלים"? נורא הדבר! נורא מה בכוח חטאי הלשון לחולל - והדור פרוץ כל כך בעניין זה שכמעט ונעשה כהיתר, ומה תקוותנו, מה נייחל? האם נוכל לסכור פי השדרנים, למנוע תפוצת העיתונים, לעצור את שיטפון הרכילות ומבול המלל באמצעים האלקטרוניים כמו ה "**WhatsAp**"?

אולם ידוע מה שאמרו ממדרש נעלם, שבזכות התאגדות אחת - "**חדא כנישתא**" שחבריה ינהגו כשורה, יתכנסו כל הגלויות, והקב"ה עומד ומצפה לאותה התאגדות. אשרי המתאגדים באגודת שמירת הלשון, מתנזרים משיטפון רכילות תקשורתית. הם מצילים עצמם מעבירות וחיים באווירה זכה - ובזכותם תבוא הגאולה!

בין אדם לחבירו

התורה אינה מקבלת ראיה נסיבתית כהוכחה לאשמתו של אדם. לפיכך, כאשר מישהו חושד שפלוני התנהג שלא כראוי, אסור לו להחליט שחשדותיו כלפיו נכונים על יסוד תגובותיו של פלוני להאשמות נגדו או על יסוד כל התנהגות חריגה אחרת המצביעה על אשמתו.

אולם אם – בנוסף לראיה הנסיבתית – החשדות הללו נתמכים על ידי מישהו אחר, המעון שהיה עד לדברים וראה בעצמו את פלוני בעשותו את המעשה, ניתן להאמין שחשדותיו נכונים.

שואל ומשיב

שאלה: האם מותר לשתות קפה שנתבשל על ידי גוי?

תשובה: במסכת עבודה זרה לח. אמרו, כל דבר שנאכל כמות שהוא חי, אין בו משום בישולי גויים.

לכן מותר לשתות מים רותחים שהרתיחם גוי, ואין בהם משום בישולי גויים, הואיל ואפשר לשתותם גם לפני רתיחתם, וכמבואר במסכת עבודה זרה לז: ובמסכת שבת נא.

וכן פסקו הטור והשו"ע ביורה דעה סימן קיג' סעיף א'. והנה אמרו במסכת עבודה זרה לא: מפני מה אסרו שכר של גויים, אמר רבי יצחק משום התנות. פירש רש"י, כדי שלא ירגיל עצמו לעשות משתאות אצל גוי ויתן עיניו בבתו. וכתבו התוספות שם, שלא אסרו חכמים משום התנות אלא לקבוע שתיה בחנות או כשרגיל לשתות בבית גוי באופן קבוע, אבל לשתות דרך עראי ובאקראי בעלמא מותר.

ואין לאסור שכר של תבואה משום בישולי גויים, שאעפ"י שהתבואה אינה נאכלת כשהיא חיה, מכל מקום הואיל ובטלה לגבי המים לעניין ברכת 'שהכל', וכן כתב הרא"ש שם. וכן פסק מרן בשו"ע יורה דעה סימן קיד' סעיף א'.

מכאן יש ללמוד גם לעניין הקפה, שאף על פי שאין הקפה נאכל חי, מכל מקום מאחר שהקפה טפל לגבי המים לעניין שצריך לברך עליו 'שהכל', ולא כברכת הקפה 'בורא פרי העץ', כהסכמת האחרונים, וכמנהג הפשוט.

כן פסק הרדב"ז בתשובה חלק ג' סימן תרל"ז, שאין לאסור שתיית קפה של גוים מטעם איסור בישולי גוים, והוסיף שאין לאסור משום פליטת הכלים שלהם, שידוע שיש להם כלים מיוחדים להרתיח בהם קפה שלא יפגם טעמו של הקפה. מכל מקום אין לשתות הקפה במסיבות של גויים, לפי שיש מזה תקלות, ואין ראוי לישראל קדושים להיות במסיבותיהם.

סיכום: מותר לשתות קפה של גוים, ואין לחוש בזה לאיסור בישולי גויים. וכתבו האחרונים שכן פשט המנהג בכל המקומות. ואם הלכה רופפת בידך צא וראה היאך הצבור נוהגים ונהוג כן. והרוצה להחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה. (עפ"י שו"ת יהוה דעת חלק ד' סימן מב')

מפניני הפרשה - רעיון

תקנתו של המצורע

פרשת מצורע פותחת בפסוק: "**זאת תהיה תורת המצורע...**" (פרק יד' ב') במסכת ערכין טו: ובעוד מקורות בחז"ל דרשו: "**אמר ריש לקיש, מאי דכתיב: זאת תהיה תורת המצורע? זאת תהיה תורתו של מוציא שם רע**".

כמו כן דרשו שם: "**ואמר רבי יוסי בן זימרא: כל המספר לשון הרע, נגעים באים עליו, שנאמר: מלשני בסתר רעהו אותו אצמית...**"

כלומר הנגעים באים על האדם בעקבות חטא בו הוא חוטא, היות והוא חטא בכוח הדיבור – מוציא שם רע ומספר לשון הרע וכדומה.

במציאות הכללית יש שלוש דרגות לדיבור: דיבור חיובי, דיבור שלילי ודיבור סתם. הדיבור החיובי סוג אחד הוא בין אדם למקום - הדיבור בדברי תורה: "**ודברת בם**", וכן דיבור של תפילה. הסוג השני הוא דיבור שבין אדם לחבירו בדברי שלום ואמת, בדברי אהבה וריצוי.

הדיבור השלילי הוא" "המברך את ה'" (בלשון סגי נאור), המדבר לשון הרע ומוציא דיבה רעה. והדבור סתם, מתחלק לשניים.

הראשון, דיבור בדברי תוהו והבל, דברים שאין בהם תועלת והשני, השתיקה והדומיה, שאומנם אין בהם תועלת ממשית, אבל יש בהם תועלת כלשהי, בכך שהם עוזרים כסיוג וגדר בפני הדיבור השלילי כמובא באבות: "**סייג לחוכמה שתיקה**" ובמשלי יז': "**גם אויל מחריש, חכם יחשב**".

על פי המובא במדרש תנחומא פרשת מצורע סימן ח' צרעת באה על אדם בגלל "גסות רוח": "**זעץ ארז - הארז הזה אין עץ גבוה ממנו, ולפי שהגביה את עצמו כארז, באתה עליו את הצרעת...**" אם כן, יוצא שצרעת באה על אדם בגלל חטא במידות: גסות רוח, גאווה.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

ר' אביגדור בן דבורה הכהן ע"ה | יוסף בן רבקה לסרי ז"ל | הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב ז"ל הי"ד

משה בן פאני אמיר ז"ל | הרב יצחק בן ר' אהרון דריין ז"ל | עליזה בת פקיא ג'אן ז"ל | אסתר בת שיפרה פוזיילוב ז"ל

ר' פסח אבינעם בן שמשון ויונה וינוגרד ע"ה | חנה שלום בת עובדיה ומרים טיירי ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

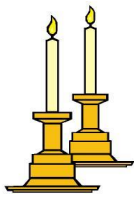
בס"ד ד' לחודש אייר ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גיליון מספר 29
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: **19:03**
יציאת השבת: **20:01**
זמן רבנו תם: **20:36**

שבת קודש
תזריע מצורע

פרקי אבות פרק ב'
מפטירים: מלכים ב' פרק ז'
התימנים מתחילים - "ויאמר אלישע"
אשכנזים וספרדים מתחילים:
"וארבעה אנשים"

שינה כשתפילין נמצאות ביד - עפ"י פסיקת מרן בש"ע ופוסקים האחרונים

למדנו שאין לאדם לישון כשהתפילין בידו, אפילו שינת עראי, ומי שנאלץ לעשות זאת, עליו לישון בישיבה כשראשו בין ברכיו, כדי שלא ירדם.

מקור בתלמוד

בגמרא במסכת סוכה דף כו. התבאר שכאשר התפילין נמצאות בידיו של האדם, אסור לו לישון כלל, אפילו שינת עראי, זאת מחשש שמא ייפלו התפילין מידיו. והרמב"ם בהלכות תפילין, פרק ד' הלכה טו' פסק שאם התפילין כרוכות על ידו, מותר לישון בהן אפילו שינת קבע.

בית יוסף

ה 'בית יוסף' בסימן מד' מבאר שהחילוק בין מצב בו ההתפילין 'כרוכות' בידו, לבין 'אוחזן בידו' הוא שכאשר הן 'כרוכות' אין חשש שייפלו בשינה, לעומת זאת כשהוא'אוחזן' בידו, יש חשש שיפלו ממנו תוך כדי שינה.

"...הא דקתני ישן בהם בין קבע בין עראי בדנקוט לחו בידיה כלומר שהם כרוכין יפה בידו דליכא למיחש שמא יפלו כשיישן...ת"ר לא יאחז אדם תפילין בידו וכו' ולא יישן בהם וכו' דהיא אחיזה בעלמא בלא כריכה".

פסיקה להלכה בשו"ע

כן פסק מרן בשו"ע בסימן מד' סעיף א' ומהרמ"א עולה, שלא חוששים לנפילת התפילין כשהן מונחות בנרתיקן, ולכן אפילו שינת קבע מותרת.

היו תפילין כרוכין בידו – מותר לישן בהם אפילו שינת קבע. ואם אוחזן בידו ואינם כרוכים בידו – אסור לישן בהם אפילו שינת עראי. הגה: ודווקא כשאוחזן בלא נרתיקן, אבל בנרתיקן - בכל ענין שרי.

סיכום: אין לישון עם התפילין כשאוחזן בידו, אלא אם הן בנרתיקן. אבל אם הן כרוכות עליו מותר לישון בהם, אפילו שנת קבע.

אכילה ושתייה עם תפילין

מקור בתלמוד

במסכת ברכות דף לה. ופירוש רש"י עולה שהאכילה בתפילין כשלעצמה לא נחשבת לביזיון התפילין, אולם היא נאסרה, מחשש שהאדם יגיע תוך כדי סעודתו לשכרות, וזה דבר שמבזה את קדושתם של התפילין.

"...אמר רבי יצחק: הנכנס לסעודת קבע - חולץ תפיליו ואחר כך נכנס. ופליגא דרבי חייא, דאמר רבי חייא: מניחן על שלחנו, וכן הדור לו. ועד אימת? אמר רב נחמן בר יצחק: עד זמן ברכה".

מפרש רש"י: חולץ תפיליו: שמא ישתכר בסעודה ויתגנה בתפיליו. **וכן הדור לו**: שיהו מזומנים לו, ויחזור ויניחם בשעת ברכה.

בית יוסף

מגמרא זו דקדק מרן ה 'בית יוסף' בסימן מ' שחליצת התפילין לפני שאדם יושב לסעודה הוא רק לסעודת קבע ולא לסעודת עראי.

"...ומשמע, דלאכילת קבע דוקא צריך לחלצן, אבל לא לאכילת עראי. והכי איתא בהדיא בירושלמי פרק שני דברכות (הלכה ג') וכן כתב המרדכי (הלכות תפילין יג' ע"ד) וכן כתב הרמב"ם (פרק ד' הלכה טז')..."

פסיקה להלכה בשו"ע

וכן פסק מרן בשו"ע סימן מ' סעיף ח' שהצורך לחלוץ את התפילין לפני שאדם יושב לסעודה הוא רק לסעודת קבע ולא לסעודת עראי.

"הנכנס לסעודת קבע, חולצן ומניחן על השלחן עד זמן ברכה, וחוזר ומניחן. אבל לאכילת עראי אין צריך לחלצן".

משנה ברורה

לדעת המשנה ברורה בס"ק כ', אכילת עראי היא אכילה בשיעור של 'כביצה'. אולם בס"ק יט' מעלה אפשרות שהלכה זו מתייחסת למי משניח את התפילין כל היום, אבל עפ"י הנוהג היום שמניחים אותם רק בשעת התפילה, לכתחילה אין לאכול כלל בתפילין.

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף סימן מ' לא הגדיר מהי אכילת עראי לעניין התפילין, אבל כתב שטעימה קלה נחשבת כאכילת עראי.

מי שלומד אחרי התפילה כשהתפילין עליו, רצוי שלא יחלוץ את התפילין לצורך אכילה כזו, ואין זו חומרא להסירם בשל כך.

והוסיף שהרגיל לעשן סיגריה כדי להתרכז בלימודו, מותר לו לעשן גם כשהוא מעוטר בתפילין. אולם הדגיש שבלאו הכי ראוי ונכון מאד שלא לעשן כלל, מאחר ורופאים ואנשי המדע הוכיחו שהעישון גורם למחלות איומות ה' ירחם.

פסקי תשובות

כן כתב בספר "פסקי תשובות" בסימן מ' אות ח' בשם כמה מהפוסקים האחרונים שיש מצבים שאין להחמיר באכילת עראי בתפילין:

ביאור הלכה

ב"ביאור הלכה" בד"ה וחוזר ומניחן הסתפק האם אדם שהוריד את התפילין כדי לאכול אכילת קבע יצטרך לחזור ולברך על התפילין כשמניחם אחרי האכילה. ההתלבטות היא האם בכוחה של גזירת חז"ל, שלא לאכול סעודת קבע עם תפילין משום שכרות, להחשיב את זמן הסעודה להפסקה גמורה של המצווה, וממילא לחייב בברכה נוספת על התפילין? הביאור הלכה לא פסק בעניין זה ונשאר בצריך עיון.

סיכום

הנכנס לסעודת קבע, עליו לחלוץ את התפילין לפני הסעודה, ואם בכוונתו לחזור ולהניחם עליו, יניחם על השלחן עד זמן ברכה, ואז חוזר ומניחן בברכה. אבל לצורך אכילת עראי אין צריך לחלוץ.

פינת העורך

כותרת של מילה - **"זאת תהיה תורת המצורע... והובא אל הכהן"** (ויקרא י"ד - ב') כתב על כך ה "חפץ חיים": לכאורה תמוה הדבר שטהרתו של המצורע לא נמסרה לרופא מומחה, אלא לכהן דווקא. אולם נראה שיש כאן מוסר השכל, שטהרתו של המצורע תלויה במוצא פיו של הכהן, כפי ששנינו במסכת נגעים פרק ג': הוא (הכהן) אומר **"טמא"**, והוא אומר **"טהור"**. מדוע? מפני שהנגעים באים, לדברי חז"ל, על רכילות ולשון הרע. לכן ציוותה התורה, שריפויה של מחלת הנגעים תבוא גם כן מכוח הדיבור – מידה כנגד מידה.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לידידנו היקרים צמח ושירה עידן הי"ו לרגל הולדת בנם אליה יעקוב ינון הי"ו והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לבחור היקר אלקנה הי"ו בן ערן ומוריה אליאסי – לו ולכל בני משפחתו לרגל הגיעו למצוות.

יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלה ברכה והצלחה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

ברכה שאין בה שם ומלכות אינה ברכה

מקור בתלמוד

בגמרא במסכת ברכות דף מ: מובאת מחלוקת בין רב לרבי יוחנן לגבי הנוסח הברכות. לדעת רב: כל ברכה שאין בה הזכרת ה' - אינה ברכה. ולדעת רבי יוחנן: כל ברכה שאין הזכרת ה' וגם הזכרת מלכות - אינה ברכה . לדעת אביי מסתבר לפסוק כדעת רב ומביא ראיה לכך מברייתא בה לא מוזכר מלכות. הגמרא דוחה את ראייתו, על ידי שינוי הגירסה בברייתא. **"גופא, אמר רב: כל ברכה שאין בה הזכרת השם - אינה ברכה. ורבי יוחנן אמר: כל ברכה שאין בה מלכות - אינה ברכה. אמר אביי: כוותיה דרב מסתברא, דתניא: לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי. לא עברתי - מלברכך, ולא שכחתי - מלהזכיר שמך עליו, ואילו מלכות לא קתני. ורבי יוחנן - תני ולא שכחתי מלהזכיר שמך ומלכותך עליו".**

ריי"ף

הרי"ף במסכת ברכות כה: פסק להלכה כרבי יוחנן, ושלדעת רבי יוחנן צריך להזכיר, גם שם וגם מלכות: **"אמר רב כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה ורבי יוחנן אמר כל ברכה שאין בה מלכות והזכרת השם אינה ברכה וקיימא לן כרבי יוחנן דאמר בעינן הזכרת השם ומלכות".**

תוספות

בתוספות במסכת ברכות דף מ: מובא שהרי"ף ור"י פסקו להלכה כרבי יוחנן, וכן שכחלק מהזכרת המלכות חובה גם להזכיר "העולם". כמו כן מבארים שם איך הלכה זו מתיישבת עם ברכות שאין בהם הזכרת מלכות.

"אמר אביי כוותיה דרב מסתברא כו' – יש מפרשים דמסתברא ברייתא כוותיה ומיהו רב אלפס פסק כרבי יוחנן וכן פסק ר"י דכל ברכה שאין בה מלכות שמים אינה ברכה ולכך היה אומר ר"י שאם היה מדלג מלכות של ברכת המוציא שצריך לחזור ולברך ואפילו דלג תיבת העולם בלבד דמלך לבד אינו מלכות וברכות של שמונה עשרה אין בהן מלכות דאינן באין בפתיחה ובחתימה אין שייך מלכות אבל אלוקי אברהם הוי כמו מלכות דאברהם אבינו המליך הקדוש ברוך הוא על כל העולם שהודיע מלכותו. ומעין שבע דמצלי בשבת הואיל ויש בה האל הקדוש שאין כמוהו היינו כמו מלכות כמו שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, דהוי במקום מלכות. ולפי מה דפרישית דכל היכא דכתיב אלוקי אברהם הוי כמו מלכות ניחא ולרבי יוחנן לא קשיא דלא תני מלכותך דאטו כרוכלא כל האי לימני וליזיל".

רמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק א' הלכה ה' פסקו להלכה כרבי יוחנן שכל ברכה שאין בה הזכרת ה' ומלכות אינה ברכה, למעט ברכה הסמוכה לחבירתה: **"ונוסח כל הברכות עזרא ובית דינו תקנום, ואין ראוי לשנותם ולא להוסיף על אחת מהם ולא לגרוע ממנה, וכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות אינו אלא טועה, וכל ברכה שאין בה הזכרת השם ומלכות אינה ברכה אלא אם כן היתה סמוכה לחבירתה".**

טור

הטור בסימן ריד' הביא את מחלוקת רב ורבי יוחנן הנ"ל לגבי נוסח הברכות, וכתב שר"י הסתפק אם להלכה פוסקים כרבי יוחנן, אבל ציין שרבינו האי גאון והרמב"ם פסקו להלכה כרבי יוחנן.

"אמר רב כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה ורבי יוחנן אמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה ור"י נסתפק אם הלכה כרבי יוחנן אם לאו דאמר אביי כוותיה דרב מסתברא ונפקא מינה שאם דילג מלכות והזכיר השם שלא יחזור ויברך דשמא הלכה כרב אבל רבינו האי פסק כרבי יוחנן וכן כתב הרמב"ם ז"ל כל ברכה שאין בה הזכרת השם ומלכות אינה ברכה..."

פרישה

לכאורה מדוע ר"י הסתפק, הרי במסכת ביצה דף ד. נקבע הכלל: "רב ורבי יוחנן - הלכה כרבי יוחנן"?! הפרישה בסימן ריד' מבאר שר"י הסתפק בזה משום שאביי טען שמסתבר לפסוק בזה כדעת רב: **"ור"י נסתפק אם הלכה כרבי יוחנן וכו'. והטעם שנסתפק משום דאף על גב דקיימא לן רב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן הכא כיון דאמר אביי כוותיה דרב מסתברא איכא למימר דהלכה כרב או דילמא כיון דלא אמר אביי אלא מסתברא ולא אמר בהדיא דהלכה כרב אלמא לא פסיקא ליה מילתא ואם כן הדרינן לכללין דהלכה כרבי יוחנן".**

בית יוסף

בבית יוסף בסימן ריד' מבאר מדוע ברכת "אלוקי נשמה" שאינה סמוכה לחברתה ובכל זאת אין בה מלכות. וכן הביא את דברי הרוקח המבאר מדוע בברכות שבתפילת שמונה עשרה לא מזכירים מלכות.

"וברכת אלוקי נשמה לדעת האומרים (סימן ו') שאינה סמוכה לברכת אשר יצר ואין בה מלכות נראה דכיון שמזכיר בה שהקדוש ברוך הוא בורא הנשמות ונופחן בגופות ואחר כך נוטלן מהם ואחר כך מחזירן להם אין לך הזכרת מלכות גדולה מזו:

והרוקח כתב בסימן שס"ג וזה לשונו בכל הברכות שהם הודאות להקב"ה יש בהם הזכרת השם ומלכות אבל בתפילת שמונה עשרה שאינה הודאה על שם הנאה ומצוה אלא על תביעת צרכיו של אדם ולעולם יסדיר אדם שבחו של הקדוש ברוך הוא ואחר כך יתפלל (ברכות לב.) הילכך לא תיקנו בה מלכות".

פסיקה להלכה בשו"ע

פסק מרן להלכה בשו"ע כדעת רבי יוחנן, שצריך להזכיר בברכה שם ומלכות וחובה גם להזכיר תיבת העולם.

"כל ברכה שאין בה הזכרת שם ומלכות, אינה ברכה, ואם דילג שם או מלכות, יחזור ויברך, ואפילו לא דילג אלא תיבת העולם, לבד, צריך לחזור ולברך, דמלך לבד אינה מלכות".

משנה ברורה וביאור הלכה

במשנה ברורה סימן ריד' ס"ק ג' כתב "אבל אם דילג תיבת אתה אינו מעכב בדיעבד" ובביאור הלכה בד"ה "ואפילו לא" הביא את דעת ספר "אבן העוזר" החולק על דעת מרן שמי שמברך ודילג על תיבת העולם בלבד לא יצא ידי חובת הברכה וצריך לחזור, וסיכם שאמנם ראיותיו אינן הכרחיות, אבל ראוי לחשוש לדעתו: **"ובספר אבן העוזר העלה דדבר זה ספק הוא וע"כ מספק לא יחזור ויברך ע"ש....אכן מירושלמי משמע לכאורה כוותיה דאיתא התם בריש פרק הרואה כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה והטעם משום דכתיב ארוממך אלוקי המלך הרי דבמלך לבד יצא אך יש לדחות דיש לחלק בין מלך לחוד ובין תיבת המלך ואח"כ מצאתי בשו"ע הגר"ז שכתב גם כן הכי, דיש חילוק בין מלך להמלך ע"ש. ולפי זה אף שאין דברי האבן העוזר בזה מוכרחין לדחות דברי השו"ע וכמה אחרונים שנמשכו אחריו מ"מ אם אמר המלך בה"א הידיעה מסתברא דאינו חוזר".**

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן בסימן ריד' סעיף א' כתב, שאם המברך דילג על "אלוקינו" שבברכה, אינו צריך לחזור.

"...ואפילו לא דילג אלא תיבת העולם לבד צריך לחזור ולברך דמלך לבד אינה מלכות (תוספות מ: ד"ה אמר) אבל אם דילג תיבת אלוקינו משמע דאינו צריך לחזור וזה שבברכות שיש בהן פתיחה וחתימה ליכא בהחתימה מלך העולם משום דכיון שהזכיר בהפתיחה אינו צריך להזכיר בהחתימה..."

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ה' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח אל הנחילות מזמור לדוד**" מלבי"ם מפרש שהמזמור הזה נחלק לשני חלקים. חלק א' עד פסוק ט', הוא כעין הצעה לגבי התפילה ואיך יתרגש לב המתפלל לה', וחלק ב' הוא הבקשה, מה' יתברך שיצילהו מיד שוררין (רודפיו).

את פסוק ה' ו' וז': ביאר שכוחות ה' יתברך הם רק לטובה. את פסוק ח': ביאר שהיות וכוחות ה' יתברך הם רק לטובה, הרי שיש הבדל גדול בין העובד ה' המתפלל לאלוקיו, ולבין בן ניכר המשתחווה לאלילים.

את פסוק ט': "**ה' נחני בצדקתך למען שוררי הישר לפני דרכך**" מבאר מלבי"ם שבפסוק זה מתחיל להציע מבוקשו, ומבקש מה' שיורהו ה' דרך הקדש של התורה ושלא יטה ממנה, שהרי דרכו של אדם לתעות מהדרך, או משגיאה, או גם ביודעו הדרך אם יש שם מונעים עקוב ורכסים.

בפסוק משתמש דוד המלך במשל למי שהולך בדרך, שאם יתעה בדרך הדבר יגרום לו עיכוב, לכן הוא מבקש מה' שידריך אותו כך שלט יתעה בדרך.

"ה' נחני, עתה מתחיל להציע מבוקשו, מבקש יורהו ה' דרך הקדש התוריי, בל יטו אשוריו מנו, כי אז ישמחו עליו שוררין המופרים מספר צעדיו.

והנה יתעה אדם מני דרך, או מצד השגיאה שאינו יודע הדרך, על זה בקש שינחהו ה' בצדקתו ויורהו הדרך, או גם ביודעו הדרך אם יש שם מונעים עקוב ורכסים.

על זה בקש שיישיר דרכו לפניו, ולא שיישיר הדרך בעת לכתו שאז יתעכב עד שיתוקן הדרך, רק הישר לפני דרכך, טרם לכתי עליו.

והנמשל, כי הדרך התוריי לפעמים יתעה האדם ממנו מבלי דעת איזה הדרך הטוב, מקוצר המשיג ועומק המושג וארך החצעות, על זה יבקש שה' ילמדהו ארחות חיים.

ולפעמים לא יוכל ללכת בו מפני המטרידים המוצאים אותו בדרכו, מבקשת הצרכים החברחיים ונטיית תאוה אל המותרות, כמו שכתב כל זה במורה, על זה בקש שיישיר דרכו לפניו.

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית. בתחילת פרק א' מזהיר אב את בנו להתרחק מחברת אנשים שליליים, שיכולים לפתותו להרע בדרכי פיתוי שונים. מפני שכך הם אורחות הרשעים ללכוד את הנפתה כיונה פותה להילכד ברשתו.

פסוק כד' מבאר מלבי"ם שהחוכמה מפצירה בבני האדם לדרכי החוכמה, מפני שכוחות נפש האדם הוכנו לקבלם. את פסוק כה': ביאר שהוא ביטוי לאכזבה להתעלמות מההפצרות לשוב לדרכי החוכמה: את פסוקים כו' וכז': ביאר שזו תגובת החוכמה להתעלמות זו, ושהיא תלעג להם בעת פחדם.

את פסוק כח' ביאר שהוא מבטא את התוצאה השלבית מהתרחקות זו, מכסילים, שיודעים את חקי החכמה ולא שומרים אותם משום שלא גוברים על תאוותיהם, לדרגת אווילים שמסתפקים לגבי חוקי החכמה או לדרגת פתאים שאין יודעים חקי החכמה כלל.

את פסוק כט' ביאר שמתייחס למדרגת הכסילים שעל ידי תאוותם אינם רוצים בדעת כלל, ואינם לומדים מוסר ויראת ה'. את פסוק ל ביאר שהם לא רצו את עצת החוכמה ולקבל את חוקיה, בין מצד שנותנת להם עצה מצד השכל, בין ע"י פחד העונש. את פסוק לא', **ביאר** כביטוי של התוצאה וקבלת העונש על שהלכו בדרכיהם המושחתים ולא בדרכי החוכמה.

את פסוק לב': "**כי משובת פתים תהרגם ושלוות כסילים תאבדם**" מבאר מלבי"ם כהלוקה בין כסילים לפתאים: "...**הפתאים אין יודעים חקי החכמה כלל, והם י"ל שובבות ששכלם שוכב, וזה תהרגם, והכסילים הם יודעים חקי החכמה ואינם שובבים בשכלם, רק סרים מדרכי החכמה בעבור תאותם וע"י שרוצים בשלוה ובתענוגי העוה"ז, לכן שלות כסילים תאבדם שלוה הזאת תאבד אותם בין בעוה"ז בין בעוה"ב, והוא גרוע מן הריגה שהוא רק בעוה"ז כי הפתאים הם שוגגים וי"ל חלק לעוה"ב, לא כן הכסילים בזדון:**

את פסוק לג': "**ושומע לי ישכן בטח ושאנן מפחד רעה**" מבאר מלבי"ם כסיכום: "**ישומע לי ישכן בטח, שבוטח בליבו על חוכמתו, ושאנן מפחד רעה שהחכמה תשמרהו מכל פחד הבא מבחוץ שלא תאונה אליו רעה**".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. האם מותר ליולדת להיכנס לבית המקדש שבוע אחרי הלידה?

א. כן, כדי שהכהן יברך את התינוק. ב. לא, עליה להמתין שבועיים.
ג. לא, קודם עליה להיטהר ולהביא קורבן. ד. לא, עליה להמתין חודש.

2. מה צריך להביא המצורע שנרפא מצרעתו אל הכהן לטהרו מצרעת?

א. מזרק ובו מים חיים. ב. שני ציפורי דרור.
ג. עץ ארז, אזוב ושני תולעת. ד. כל התשובות נכונות.

3. באיזה יום לטהרתו מגלח המצורע את שערות ראשו זקנו וגבותיו?

א. ביום הראשון, השלישי והשביעי. ב. ביום השביעי בלבד.
ג. ביום השלישי וביום השביעי. ד. ביום הראשון וביום השמיני.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

7. "...וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר..." (פרק יד') מה מותר לו אחרי טהרה זו?

א. להחליף את הבגדים שלבש בצרעתו. ב. הוא טהור לכל דבר ועניין.
ג. מותר לו לבא אל תוך מחנה ישראל. ד. לסדר את שערו הפרוע.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. "וכלי חרש אשר יגע בו הזב ישבר..." (פרק טו') באיזה מגע מדובר?

א. היסט – תזוזה. ב. אפילו מגע קל מחוץ לכלי.
ג. אפילו מגע עם כפפות. ד. מגע עם שתי ידיו.

5. "וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטָהֳרָתוֹ.." (פרק טו') כיצד היא ספירת הימים?

א. ספירת שבעה ימים רצופים. ב. ספירת שבעה ימים יום בשבוע.
ג. לא משנה הסדר של שבעת הימים. ד. ספירת שבעה ימים ולא לילות.

6. "...וְאֶת־כָּל־שְׂעָרוֹ יְגַלֶּחַ..." (פרק יד') איזה שיער צריך לגלח?

א. את השיער שמסביב לנגע. ב. כל שיער שמכונם במקום אחד.
ג. כל שיער שהוא גלוי ונראה. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

שאלה לפי פירוש בעל הטורים - כיתות ה' עד ח'

8. "ושלח את הצפור החיה..." (פרק יד') למה רומז שילוח הציפור החיה?

א. הצרעת פרחה ממנו. ב. מותר לו לחזור לחבריו, כמו ציפורים שהם יחד.
ג. אם יחזור להרע, תחזור אליו הצרעת. ד. תשובות א' וג' נכונות.

ברכות והודעות

"שיר השירים – קודש קדשים..." (זוהר פרשת תרומה) – הזדמנות!!! להצטרף לשיעור חדש – שיר השירים ביאור גאולי מעמיק - גברים ונשים - ביום שבת בשעה 16:15 - בבית הכנסת הספרדי.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941